

**ЗАВДАННЯ II ЕТАПУ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ УЧНІВСЬКОЇ ОЛІМПІАДИ
З ЕКОЛОГІЇ У 2022-2023 Н.Р.**

**10 КЛАС
ТЕОРЕТИЧНИЙ ТУР**

1. Дайте розгорнуту відповідь на запитання (3,5 бала)

Лишайники можуть оселятися на різних середовищах: на зовсім безплідній землі або навіть на скелях, там, де звичайні рослини не змогли б жити. А потім, рано чи пізно, там, де оселився лишайник, з'являються рослини. Поясніть, чому?

Тести групи А

У завданнях цієї групи з чотирьох варіантів відповідей правильним є тільки один.
Закресліть потрібну літеру у бланку для відповідей

A1. Із переліку об'єктів охорони природи України вкажіть природний національний парк:

- а) Асканія-Нова;
- б) Подільські Товтри;
- в) Дунайські плавні;
- г) Український степовий.

A2. Укажіть засіб підвищення врожайності рослин, що пов'язаний з явищем фотоперіодизму:

- а) ранньовесняний обробіток ґрунту;
- б) внесення органічних добрив;
- в) скарифікація насіння;
- г) штучне освітлення.

A3. Які фітогормони контролюють збільшення розмірів клітин і їх диференціацію?

- а) гібереліни;
- б) цитокініни;
- в) абсцизова кислота;
- г) фітонциди.

A4. Визначте групу організмів, які мають широкий діапазон пристосувань до умов середовища:

- а) стеногали;
- б) стенобіонти;
- в) еврибіонти;
- г) евтрофи.

A5. Діапауза притаманна:

- а) комахам на час найжаркішого сезону;
- б) мігруючим птахам у період перельотів;
- в) зграї вовків під час полювання;
- г) колонії ткачків у період гніздування.

A6. Прикладом нестабільних біогеоценозів є:

- а) хвойні ліси тайги;
- б) біогеоценози тундри;
- в) вологі тропічні ліси;
- г) заплавні луки.

A7. Людина є проміжним хазяїном у циклі розвитку:

- а) стьожка широкого;
- б) печінкового сисуна;
- в) свинячого цїп'яка;
- г) малярійного плазмодія.

A8. Продуктивність степу складає 50 г/м² сухої маси. Яка площа ділянки степу потрібна щоб прогодувати ховраха масою 400 г (в організмі якого 40% - суха речовина):

- а) 3,2 м²;
- б) 20 м²;
- в) 24 м²;
- г) 32 м².

A9. Припливно-відпливну зону, яка частину доби перебуває у повітряному, а частину – у водному середовищі, називають:

- а) бенталь;
- б) пелагіаль;
- в) літораль;
- г) сублітораль.

A10. У доіндустріальну епоху основним парниковим газом був ...

- а) діоксид вуглецю;
- б) діоксид сірки;
- в) оксид азоту;
- г) фреон.

A11. Закономірності, що демонструють залежність величини врожаю від всієї сукупності діючих факторів одночасно називаються законом:

- а) піраміди енергії;
- б) мінімуму;
- в) сукупної дії факторів;
- г) толерантності.

A12. Явище, що виявляється в диспропорції виробництва і споживання паливної сировини, називається ...

- а) екологічним ризиком;
- б) екологічним правопорушенням;
- в) енергетичною кризою;
- г) екологічним страхуванням.

A13. Прикладом біокосної речовини біосфери є ...

- а) морська сіль;
- б) кам'яне вугілля;
- в) залізна руда;
- г) природні води.

A14. У харчовому ланцюзі «рослина → гусениця → дятел → яструб» консументом 3-го порядку є ...

- а) яструб;
- б) рослини;
- в) дятел;
- г) гусениця.

A15. Руйнування озону в стратосфері відбувається за участю ...

- а) гелію;
- б) водню;
- в) хлору;
- г) азоту.

A16. «Озонова дірка» - це ...

- а) частина території світового океану;
- б) підвищення вмісту озону в атмосфері;
- в) «дірка» в атмосфері;
- г) простір зі зниженим (до 50%) вмістом озону.

A17. Первинним джерелом енергії для біосфери служить ...

- а) енергія, що утворюється при окисненні органічних речовин;
- б) сонячна енергія;
- в) метаболічна енергія;
- г) теплова енергія надр Землі.

A18. Яка екосистема є найпродуктивнішою?

- а) тундра;
- б) тропічні ліси;
- в) степи;
- г) морська.

A19. Основна причина міграцій перелітних птахів:

- а) зміна температурного режиму;
- б) відсутність місця проживання;
- в) відсутність кормової бази;
- г) збільшення щільності популяції в наслідок підростання пташенят.

A20. При надмірному збільшенні чисельності (щільності) популяції:

- а) тварини швидше і ефективніше розмножуються;
- б) поліпшуються умови життя для всіх особин і зростає їх рівень захисту від хижаків;
- в) особи перестають розмножуватися, скорочується тривалість їх життя, зростає агресивність, виникає стрес;
- г) зменшується конкуренція між самцями за самку.

Тести групи Б

У завданнях цієї групи з п'яти варіантів відповідей правильними можуть бути від однієї до п'яти. Закресліть потрібні літери у бланку для відповідей

Б1. Джерелами формування природного радіаційного фону є:

- а) викиди в атмосферу внаслідок аварій на АЕС;
- б) космічні випромінювання;
- в) радіоактивні елементи земної кори;
- г) радіонукліди, розсіяні в атмосфері та гідросфері;
- д) продукти ядерного синтезу.

Б2. До гомойотермних тварин належить:

- а) Тритон карпатський;
- б) Ховрах крапчастий;
- в) Мідянка звичайна;
- г) Хвосток річковий;
- д) Казарка червоноголова.

Б3. Оберіть які з перерахованих пристосувань виникли як адаптація до існування в умовах низьких температур:

- а) низьке стебло, яке стелиться по землі;
- б) розсічені листкові пластинки;
- в) густе хутро чи пір'яний покрив;
- г) накопичення цукрів у клітинному соці;
- д) добре розвинена стовпчаста та губчаста паренхіма в листках.

Б4. Гаусторії характерні для:

- а) Омели білої;
- б) Пирію повзучого;
- в) Фікуса-баньяна;
- г) Конвалії звичайної;
- д) Шолудивника королівського.

Б5. Припливно-відпливні ритми:

- а) зумовлені обертанням Землі навколо своєї осі;
- б) зумовлені рухом Місяця навколо Землі;
- в) у мешканця Атлантичного узбережжя – ваблячого краба, спричинюють зміну забарвлення покриву тіла;
- г) у річкового вугра викликають міграції з річок Південної Європи до Саргасового моря;
- д) забезпечують умови для нересту риби атеріни-груніон, яка мешкає біля узбережжя південної Каліфорнії.

Б6. Визначте, у яких парах організмів сформувалися мутуалістичні взаємозв'язки:

- а) котячий сисун і лисиця;
- б) джміль і конюшина;
- в) бульбочкові бактерії і горох;
- г) рак-самітник і актинія;
- д) омела біла й тополя срібляста.

Б7. На гомеостаз популяції впливають:

- а) ярусність дерев у сосновому лісі;
- б) коливання температури води на швидкість розмноження хлорели;
- в) солоність води на міграцію зграї оселедця атлантичного;
- г) розповсюдження фітофтори на рослинах томатів;
- д) вплив оксидів Нітрогену та Сульфуру на приріст колонії лишайників.

Б8. Вторинну сукцесію можуть спричинити:

- а) сезонні коливання клімату;
- б) багаторічні коливання клімату;
- в) лісова пожежа;
- г) колонізація поверхні субстрату лишайниками;
- д) виверження вулкану.

Б9. Що характерно для особин однієї популяції?

- а) можливість вступати у симбіотичні взаємовідносини;
- б) вільне схрещування особин;
- в) подібність за всіма властивостями й ознаками;
- г) подібні умови життя;
- д) не здатні підтримувати свою чисельність необмежений час.

Б10. Яким чином шум впливає на організм людини:

- а) підвищує кров'яний тиск та частоту серцебиття;
- б) знижує ефективність та продуктивність розумової діяльності;
- в) позначається на тривалості та якості сну;
- г) перешкоджає спілкуванню;
- д) викликає роздратованість.

Б11. Прикладом нейтралізму є відносини між:

- а) гієнами та левими;
- б) крабом та актинією;
- в) термітами та джгутиковими найпростішими;
- г) білками та лосями;
- д) кишковою паличкою та людиною.

Б12. Гніздовий паразитизм має місце серед:

- а) деяких видів ряду Перетинчастокрилi;
- б) деяких видів ряду Крокодили;
- в) деяких видів класу Кісткові риби;
- г) деяких видів ряду Двокрилі;
- д) деяких видів ряду Гусеподібні.

Б13. Організм вважають бентосним, якщо він:

- а) мешкає на поверхні ґрунту дна водойми;
- б) мешкає в ґрунті дна водойми;
- в) мешкає на глибині більше 100 м;
- г) мешкає на глибині більше 1000 м;
- д) не здатний до керованого плавання.

Б14. Хемолітоавтотрофи як енергетичні субстрати можуть використовувати:

- а) сірководень;
- б) сірку;
- в) залізо Fe^{2+} ;
- г) діоксид кремнію;
- д) водень.

Б15. У комплексі факторів найсильніше діє той, який ближче до межі витривалості – таке тлумачення має...

- а) правило Бергмана;
- б) правило Алена;
- в) правило мінімуму (закон обмежувального фактора) Лібіха;
- г) закон екологічної толерантності Шелфорда;
- д) правило взаємодії факторів.

Тести групи В

Спосіб відповіді на ці запитання указано в кожному з них.

Зверніть увагу на бланк для відповідей

В1. (2 бали) Установіть відповідність між групами організмів та їх представниками:

Група організмів

1. Релікти
2. Ендеміки
3. Епіфіти
4. Галофіти

Представники

- А. Орхідея, уснея
- Б. Солонець трав'янистий, зостера морська
- В. Залізне дерево, хохуля
- Г. Цимбохазма, ефіопський вовк

Д. Латаття біле, елодея канадська

В2. (2,5 бала) Установіть відповідність між формами взаємовідносин організмів (1-4) та відповідними представниками (А-З):

Форми взаємовідносин організмів

Представники

1. Симбіоз (мутуалізмом);	А. Бобові рослини і бульбочкові бактерії (вловлюють азот з повітря);
2. Коменсалізм;	Б. Лишайник-кладонія;
3. Нейтралізм;	В. Синиці і миші в одному лісі;
4. Конкуренція.	Г. Мешканці нір (гризуни, комахи, павуки, багатоніжки);
	Д. Лисиця і песець;
	Е. Чорний і рудий таргани;
	Ж. Риба-гірчак і перлівниця (двостулковий молюск);
	З. Лев і гієна.

В3. (2,5 бала) Установіть відповідність між способами харчування тварин (1-4) та відповідними представниками (А-К):

Спосіб харчування тварин

Представники тварин

1. фільтрування;	А. Бичачий ціп'як;
2. зішкрябування;	Б. Інфузорія;
3. паразитизм;	В. Коловертка;
4. хижацтво.	Г. Циклоп;
	Д. Мідія;
	Е. Перлівниця;
	Ж. Гідра прісноводна;
	З. Восьминіг;
	І. Удав;
	К. Равлик-котушка.

В4. (2 бали) Установіть відповідність між методами екологічних досліджень (А-Г) та їх визначеннями (1-5):

А. Спостереження	1. Проведення польових та лабораторних досліджень з метою перевірки наукових припущень, накопичення наукових даних.
Б. Екологічний експеримент	2. Створення штучних моделей екосистем з метою їх вивчення, перевірки передбачуваних наслідків їхньої діяльності.
В. Екологічний моніторинг	3. Накопичення даних про біологічні об'єкти та опис особливостей їх життєдіяльності, організації, будови тощо.
Г. Моделювання	4. Постійне спостереження за станом біологічних об'єктів, перебігом певних процесів у конкретних біогеоценозах чи біосфері.
	5. Статистична обробка екологічних даних.

Максимальна кількість балів – 25

**II ЕТАП
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ УЧНІВСЬКОЇ ОЛІМПІАДИ
З ЕКОЛОГІЇ У 2022-2023 Н.Р.**

**БЛАНК ДЛЯ ВІДПОВІДЕЙ
10 клас
ТЕСТОВИЙ ТУР**

Увага! Відмічайте правильні варіанти відповідей, закреслюючи відповідні літери!
Порожні клітинки у таблиці призначені для позначок членів журі.

Тести групи А

(Серед відповідей правильна одна; кожне запитання оцінюється в 0,25 бала)

1	а	б	в	г		11	а	б	в	г	
2	а	б	в	г		12	а	б	в	г	
3	а	б	в	г		13	а	б	в	г	
4	а	б	в	г		14	а	б	в	г	
5	а	б	в	г		15	а	б	в	г	
6	а	б	в	г		16	а	б	в	г	
7	а	б	в	г		17	а	б	в	г	
8	а	б	в	г		18	а	б	в	г	
9	а	б	в	г		19	а	б	в	г	
10	а	б	в	г		20	а	б	в	г	

Тести групи Б

(Правильними можуть бути від 1 до 5 варіантів відповідей; кожне запитання оцінюється в 0,5 бала)

1	а	б	в	г	д		6	а	б	в	г	д		11	а	б	в	г	д	
2	а	б	в	г	д		7	а	б	в	г	д		12	а	б	в	г	д	
3	а	б	в	г	д		8	а	б	в	г	д		13	а	б	в	г	д	
4	а	б	в	г	д		9	а	б	в	г	д		14	а	б	в	г	д	
5	а	б	в	г	д		10	а	б	в	г	д		15	а	б	в	г	д	

Тести групи В

(Заповніть матриці відповідей у відповідності до вимог завдань)

В1. (2 бали)

1	2	3	4

В2. (2,5 бала)

1	2	3	4

В3. (2,5 бала)

1	2	3	4

В4. (2 бали)

А	Б	В	Г

Максимальна кількість балів – 25